

SAĞLIK BİLİMLERİ FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN TIP DIŞI ALTERNATİF VE GELENEKSEL UYGULAMALAR KONUSUNDAKİ GÖRÜŞLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Nilgün ÇÖL ARAZ¹, Hatice Serap TAŞDEMİR²,
Serap PARLAR KILIÇ³

ÖZET

Çalışma, Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin tıp dışı alternatif ve geleneksel uygulamalar hakkındaki bilgi, tutum ve davranışlarının değerlendirilmesi amacıyla yapıldı. 2009-2010 akademik yılında yapılan tanımlayıcı nitelikteki bu çalışmaya öğrencilerden anket formunu doldurmayı kabul eden 291 kişi dahil edildi. Verilerin değerlendirilmesinde yüzdeler ve ki-kare testi kullanıldı.

Tıp dışı alternatif kullanım sıklığı %61,2 olarak bulundu. Öğrencilerin çoğunluğu (%84,5) bu yöntemleri sağlık problemleri için kullanmaktaydı. Bu yöntemleri %33,3'ünün arkadaşı, %30,2'sinin akraba/komşusu ve %27,5'inin ise sağlık personeli aracılığıyla öğrendikleri/duydukları saptandı. En fazla bilinen tıp dışı alternatif tedavi yönteminin %80,8 ile bitkisel çaylar, en yaygın kullanılan yöntemin ise %51,2 ile masaj olduğu belirlendi. Geleneksel tedavi yöntemlerinden en sık kullanılan badem/zeytinyağı uygulaması idi (%61,5). Öğrencilerin cinsiyet ve sınıflarına göre tıp dışı alternatif ve geleneksel uygulamaları kullanmaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmadı.

Sonuç olarak çalışmamızda hemşirelik bölümü öğrencilerinin önemli bir kısmının alternatif tedavi yöntemlerini kullandıkları belirlendi. Son yıllarda genel popülasyonda da tıp dışı alternatif tedavi yöntemleri giderek daha kabul edilebilir ve popüler olmaktadır. Bunun yanında geleneksel yöntemler de kullanılmaya devam edilmektedir. Bu nedenle sağlık çalışanları riskleri minimize indirmek ve hastaların yanlış anlamaları ve şüphelerini azaltmak için hastalar ile bu yöntemleri tartışmaya hazır olmalıdırlar.

ANAHTAR KELİMELELER: Alternatif Tedavi, Geleneksel Tedavi, Hemşirelik

¹ Yrd. Doç. Dr. Gaziantep Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları ABD

² Öğr.Gör. Gaziantep Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü

³Yrd.Doç.Dr. Gaziantep Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü

İletişim/ Corresponding Author: Serap PARLAR KILIÇ Geliş Tarihi / Received : 25.04.2012

Tel: +90 3423606060-76750 e- posta: serap.parlar@mynet.com Kabul Tarihi / Accepted : 05.09.2012

EVALUATION OF OPINIONS OF THE FACULTY OF HEALTH SCIENCES STUDENTS ABOUT NON MEDICAL ALTERNATIVE AND TRADITIONAL THERAPIES

ABSTRACT

The aim of this questionnaire-based study was to determine the knowledge, attitudes and behaviors of the nursing department students of the Faculty of Health Sciences towards non medical alternative and traditional therapies. This descriptive study was conducted in academic year 2009-2010 in a sample of 291 students who were asked to complete a questionnaire. The results were analyzed using percentage and Chi-square test.

The use of alternative methods was found to be 61.2%. Majority of students (84.5%) used these methods for health problems. 33.3% of the students learnt/heard these methods from their friends, 30.2% from relatives/neighbours and 27.5% from health personnel. The most-widely known alternative treatment method was found to be herbal tea (80.8%) and most-commonly used treatment to be massage (51.2%). The most commonly used conventional treatment method was almond/olive oil administration (61.5%). No statistically significant difference was found for the use of these methods by/between the students on the basis of sex and classroom grade.

This study shows that a substantial proportion of nursing students use CAM therapies. In recent years, use of CAM therapies in general population is becoming increasingly acceptable and popular. In addition, traditional methods are being used. Therefore health professionals should be prepared to discuss alternative therapies with patients, since talking about CAM may help to minimize the risks and to restrain misconceptions and doubts.

Keywords: Alternative Medicine, Traditional Medicine, Nursing

GİRİŞ

Modern tıp dışındaki tedavi yaklaşımları Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından tamamlayıcı ve alternatif tıp (TAT) olarak tanımlanmaktadır. Alternatif tıp konvansiyonel tıbbi uygulamalar yerine kullanılan ve etkisi bilimsel olarak kanıtlanmamış tedavi yöntemlerini içeren bir terimdir (1). Alternatif tedavi yöntemleri, insanı ruh, akıl ve vücuttan oluşan bir bütün olarak kabul ederek insan sağlığı ve hastalıkları üzerinde geleneksel, filozofik ve folklorik tedavi uygulamalarını içerir (2).

Son yıllarda literatürde sağlığı koruma ve kronik hastalığı olanlar arasında sağlık sorunlarının çözümü konusunda alternatif tıp uygulamalarının gittikçe artan miktarlarda kullanıldığından bahsedilmektedir. Çin, Hindistan, Küba gibi ülkelerde yıllardan beri klasik ve alternatif tıp tedavi yöntemleri birlikte uygulanmaktadır (2, 3). Kuzey Amerika gibi bazı ülkelerde ise akademik merkezlerde de alternatif tıp uygulamaları kullanılmaya başlanmıştır. Bu merkezlerde hastalara alternatif tıbbin tanımı yapıp, alternatif tıbbi yöntemler hakkında bilgi verilmektedir (3). Tıp dışı alternatif uygulamaların birçoğunun etkinliğine dair çok sınırlı kanıtlar olmasına rağmen tüm dünyada kullanımı giderek artmaktadır. Türkiye’de de, sağlık bakımında modern tıp temel olmasına rağmen tıp dışı alternatif tedavi önemli derecede popülerdir. Tıp dışı alternatif uygulamalar ile ilgilenen sağlık profesyonellerinin de giderek artması bu tedavi yöntemlerini kullanan hasta sayısındaki artışta önemli rol oynamaktadır (4). Türkiye’de yapılan bir çalışmada sağlıklı bireylerin %60’ının bu yöntemleri kullandığı belirlenmiştir (5).

Tıp dışı alternatif tedavi yöntemleri kullanımındaki artış dolayısıyla sağlık çalışanlarının bu yöntemlerin etkisi ve güvenilirliği konusundaki bilgilerini arttırmaları ve ailelerin bu konu ile ilgili ne gibi uygulamalar yaptıklarını sorgulamaları gerekmektedir. Bu yöntemlerin kullanımının sorgulanması özellikle kronik hastalığı olan ve klasik tedavi yöntemlerinden fayda görmeyen hastalar için oldukça önemlidir. Ayrıca kullanılan bu ürünler aileler tarafından doğal ve güvenli bulunmakla birlikte yan etki ve alerjik reaksiyon yapabilme riskleri göz önünde bulundurulmalıdır (6, 7, 8, 9).

Ülkemizde halk arasında çok çeşitli yöntemler kullanılmakla beraber bu yöntemlerin ne olduğu, ne sıklıkta kullanıldığı ve sağlık personelinin bu konudaki yaklaşımının nasıl olduğuna dair yeterli veri bulunmamaktadır. Bu nedenle bu çalışma; Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin tıp dışı alternatif ve geleneksel uygulamalar hakkındaki bilgi, tutum ve davranışlarının değerlendirilmesi amacıyla planlanmıştır.

MATERYAL VE METOT

Tanımlayıcı nitelikte olan bu çalışma 2009-2010 akademik yılında Gaziantep Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümünde okuyan öğrencilerle yapılmıştır. Soru formu araştırmanın uygulanacağı günlerde okula gelen 329 öğrenciye dağıtılmıştır. Çalışmaya katılmak istemeyen (16 öğrenci) ve doldurulmayan veya yarım bırakılan anketler (22 öğrenci) çalışma dışı bırakılmıştır. Çalışma, gönüllü olarak anket formunu doldurmayı kabul eden 291 öğrenciyle tamamlanmıştır. Öğrencilerin araştırmaya katılım yüzdesi %88,4 (291/329).

Araştırmada veri toplama aracı olarak; gerekli literatür taraması sonucunda araştırmacılar tarafından oluşturulan ve 53 sorudan oluşan anket formu kullanılmıştır (10-15). Anket formu 2 bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde; öğrencilerin yaş, cinsiyet, kardeş sayısı, sağlık güvencesi, anne ve babanın eğitim düzeyi ve çalışma durumunu içeren 16 sorudan oluşan sosyodemografik bilgiler elde edilmiştir. İkinci bölümde; öğrencilerin tıp dışı alternatif ve geleneksel uygulamalar hakkındaki görüşlerini, bu uygulamalar hakkındaki bilgilerini ve bu bilgilerini nereden elde ettiklerini ortaya koymaya yönelik 37 soru yer almıştır. Anket formu 2009-2010 akademik yılında uygulanmıştır. Öğrencilere dağıtılan anket formları aynı gün ders bitiminde toplanmıştır. Anket formunun doldurulması yaklaşık 5-10 dakikada tamamlanmaktadır.

Çalışmanın yürütülebilmesi için Gaziantep Üniversitesi Tıp Fakültesi Bilimsel Etik Kurulundan yazılı izin alınmıştır. Öğrencilere araştırmanın amacı ve içeriği hakkında bilgi verilmiş ve katılımları için sözlü onamları alınmıştır.

Verilerin değerlendirilmesi için istatistiksel analizler Statistical Package for the Social Sciences (SPSS) version 13.0 (SPSS Inc, Chicago, IL, USA) istatistik paket programında yapıldı. Tanımlayıcı istatistiklerde yüzde, ortalama±standart sapma, sayımla ifade edilen verilerin karşılaştırılmasında ki-kare testi kullanılmıştır. Karşılaştırmalarda $p<0.05$ olan değerler istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir.

BULGULAR

Araştırmaya katılan öğrencilerin 195'i (%67,0) kız, 96'sı (%33,0) erkek ve yaş ortalaması $20,99\pm 1,62$ olarak saptanmıştır. Öğrencilerin 102'si (%35,1) birinci sınıf, 80'i (%27,5) ikinci sınıf, 57'si (%19,6) üçüncü sınıf, 52'si (%17,9) ise dördüncü sınıfta

okumaktaydı. Öğrencilerin %43,3'ünün annesi, %44,3'ünün de babası ilkokul mezunu, %93,4'ünün annesi ev hanımı, %30,2'sinin babası diğer (çiftçi, emekli) ve %24,1'i serbest meslek sahibi idi. Öğrencilerin çoğunluğu (%37,8) yurttan kalmaktaydı, %57,4'ü günlük ihtiyaçlarını karşılayabilecek ekonomik düzeye sahipti ve çoğunluğunun (%77,0) sağlık güvencesi mevcuttu (Tablo 1).

Tablo 1. Öğrencilerin Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı

Sosyo-Demografik Özellikler	n (291)	%
Cinsiyet		
Kız	195	67,0
Erkek	96	33,0
Sınıf		
1. sınıf	102	35,1
2. sınıf	80	27,5
3. sınıf	57	19,6
4. sınıf	52	17,9
Annenin eğitim durumu		
Okuryazar değil	113	38,8
İlkokul mezunu	126	43,3
Ortaokul mezunu	26	8,9
Lise mezunu	22	7,6
Üniversite mezunu	4	1,4
Babanın eğitim durumu		
Okuryazar değil	24	8,2
İlkokul mezunu	129	44,3
Ortaokul mezunu	48	16,5
Lise mezunu	59	20,3
Üniversite mezunu	31	10,7
Annenin çalışma durumu		
Ev hanımı	272	93,4
İşçi	5	1,8
Meslek Sahibi	4	1,5
Serbest	4	1,1
Diğer	6	2,2
Babanın çalışma durumu		
İşsiz	44	15,1
İşçi	69	23,7
Meslek Sahibi	20	6,9
Serbest	70	24,1
Diğer (çiftçi, emekli)	88	30,2
İkamet edilen yer		
Ailesiyle birlikte	71	24,4
Arkadaşları ile birlikte aynı evde	84	28,9
Yurttan	110	37,8
Bir yakınının yanında	12	4,1
Diğer	14	4,8
Ailesinin ekonomik durumu		
Günlük ihtiyaçlar için rahat para harcıyor	44	15,1
Günlük ihtiyaçlarını karşılayabiliyor	167	57,4
Sadece zorunlu ihtiyaçlarını karşılayabiliyor	64	22,0
Zorunlu ihtiyaçlarını bile zor karşılıyor	16	5,5
Sağlık güvencesi		
Var	224	77,0
Yok	67	23,0

Öğrencilerin tıp dışı alternatif uygulamalar hakkındaki görüş ve düşünceleri incelendiğinde; %71,5'i tıp dışı alternatif yöntemlerin insanların doğru tıbbi tedavi almalarını geciktirdiğini, %68,7'si bu yöntemlerin ancak tıbbi tedavinin yetersiz olduğu yerde son seçenek olarak kullanılması gerektiğini, %66,0'sı bu yöntemlerin tedavisi mümkün olan basit hastalıklar için kullanılabilir olduğunu ve tedavisi mümkün olmayan hastalıklar için uygun olmadığını, %60,1'i bu yöntemlerin vücudu savunmaya hazırladığını ve böylece tıbbi tedaviye daha iyi yanıt alındığını, %68,0'i tıbbi tedavi kadar etkili olduğunu, %71,1'i bu yöntemlerin tedavi edici olarak kullanılmadan önce daha çok bilimsel kanıt elde edilmesi gerektiğini ve %80,4'ü ise bu yöntemlerin doktora danışmadan da kullanılabileceğini belirtmiştir (Tablo 2).

Tablo 2. Öğrencilerin Tıp Dışı Alternatif Uygulamalar Hakkındaki Görüş Ve Düşüncelerinin Dağılımı

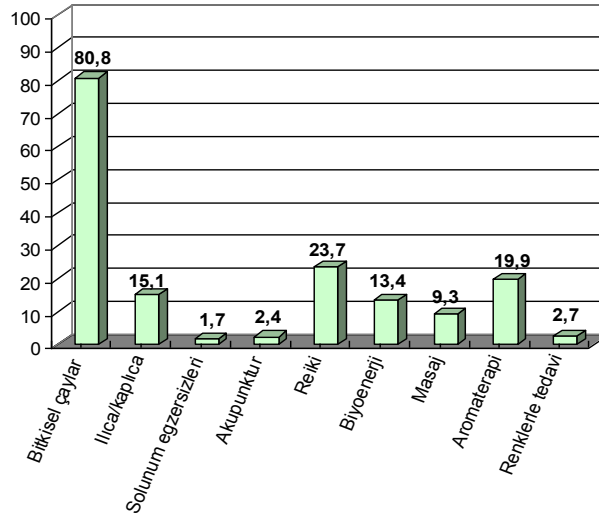
Özellikler	Evet	Hayır
	n (%)	n (%)
Tıp dışı alternatif yöntemler doktora danışmadan kullanılabilir	57 (19,6)	234 (80,4)
Tıp dışı alternatif yöntemler tıbbi tedavi kadar etkilidir	93 (32,0)	198 (68,0)
Tıp dışı alternatif yöntemler vücudu savunmaya hazırlar ve böylece tıbbi tedaviye daha iyi yanıt alınır	175 (60,1)	116 (39,9)
Tıp dışı alternatif yöntemler ancak tedavisi mümkün olan basit hastalıklar için kullanılabilir, tedavisi mümkün olmayan hastalıklar için kullanılamaz	192 (66,0)	99 (34,0)
Tıp dışı alternatif yöntemler ancak tıbbi tedavinin yetersiz olduğu yerde son seçenek olarak kullanılmalıdır	200 (68,7)	91 (31,3)
Tıp dışı alternatif yöntemleri tedavi edici olarak kullanılmadan önce daha çok bilimsel kanıt elde edilmelidir	207 (71,1)	84 (28,9)
Tıp dışı alternatif yöntemler insanların doğru tıbbi tedavi almalarını geciktirir	208 (71,5)	83 (28,5)

Öğrencilerin Geleneksel İnançlar Hakkındaki Görüş Ve Düşüncelerinin Dağılımı Tablo 3 'de verilmiştir.

Tablo 3. Öğrencilerin Geleneksel İnançlar Hakkındaki Görüş Ve Düşüncelerinin Dağılımı

Özellikler	Evet	Hayır
	n (%)	n (%)
İnanç hastalıkla mücadelede önemli yer tutar	103 (35,4)	188 (64,6)
Olumlu düşünce hastalıklarla savaşta bedene yardım eder	253 (86,9)	38 (13,1)
Stresli yaşam koşulları olan insanlar daha sık hasta olurlar ve hastalıkları daha uzun sürer	253 (86,9)	38 (13,1)
Dinlenme sağlıklı olmada öncelikli koşullardandır	254 (87,3)	37 (12,7)

Araştırmaya katılan öğrencilerin çoğunluğunun (%80,8) bildiği tıp dışı alternatif tedavi yönteminin bitkisel çaylar, %23,7'nin reiki ve %19,9'nin ise aromaterapi olduğu saptanmıştır (Şekil 1).

Şekil 1. Öğrencilerin Bildikleri Tıp Dışı Alternatif Tedavi Yöntemleri

Tıp dışı alternatif tedavi yöntemlerinden en yaygın olarak kullanılanlar sırasıyla masaj (%51,2), kaplıca - ılıca (%25,4), solunum egzersizleri (%10,3) ve akupunktur (%7,6) olarak

saptanmıştır. Geleneksel tedavi yöntemlerinden en yaygın olarak kullanılanlar ise sırasıyla badem/zeytinyağı uygulamak (%61,5), bitkisel çay kullanmak (54,3) ve ot kaynatmak (%33,0) olarak saptanmıştır. Öğrencilerin %38,8'i tıp dışı alternatif ve geleneksel tedavi yöntemlerini hiç kullanmadığını, %40,6'sı en az bir kez kullandığını ve %20,6'sı ise birden fazla ürün kullandığını belirtmiştir. Çoğunluğunun (%84,5) bu yöntemleri sağlık problemi için kullandıkları saptanırken, %33,3'ünün arkadaş, %30,2'sinin akraba/komşu ve %27,5'inin ise sağlık personeli aracılığıyla bu yöntemleri öğrendikleri/duydıkları saptanmıştır. %48,8'i bu yöntemleri yararlı bulurken %30,2'si ise bu yöntemleri yararlı bulmamaktaydı (Tablo 4).

Tablo 4. Öğrencilerin Tıp Dışı Alternatif Ve Geleneksel Yöntemleri Kullanma Durumlarına Göre Dağılımı

Tıp Dışı Alternatif Ve Geleneksel Yöntemleri Kullanma Durumu (n:291)		
	n	%
Bir kez kullandım	118	40,6
Hayır hiç kullanmadım	113	38,8
Birden fazla farklı yöntem/ürün kullandım	60	20,6
Tıp Dışı Alternatif Ve Geleneksel Yöntemleri Kullanma Nedeni*		
Sağlık problemi için	246	84,5
Saç ve yüz bakımı için	91	31,2
Stresi azaltmak için	70	24,1
Kilo vermek için	66	22,7
Rahat uyku için	57	19,6
Yorgunluğu gidermek için	41	14,1
Tıp Dışı Alternatif Ve Geleneksel Yöntemleri Öğrenme Alanları*		
Arkadaş	97	33,3
Akraba/komşu	88	30,2
Sağlık personeli	80	27,5
İnternet	57	19,6
TV/radyo	49	16,8
Gazete/dergi	46	15,8
Kullanılan Yöntemlerin Yararlı Olma Durumu (n:291)		
Yararlı	142	48,8
Yararlı değil	88	30,2
Kararsızım	61	21,0

*Öğrenciler, tıp dışı alternatif ve geleneksel yöntemleri kullanma nedenleri ve bu yöntemleri öğrenme alanları için birden fazla yanıt vermiştir.

TARTIŞMA

Son yıllarda sağlığı koruma ve sağlık sorunlarının çözümü konusunda tıp dışı alternatif tedavi yöntemleri gittikçe artan miktarlarda kullanılmaktadır. Çalışmamızda öğrencilerin çoğunluğu tıp dışı alternatif yöntemlerin insanların doğru tıbbi tedavi almalarını geciktirdiğini (%71,5), bu yöntemlerin ancak tıbbi tedavinin yetersiz olduğu yerde son seçenek olarak kullanılması gerektiğini (%68,7), bu yöntemlerin tedavisi mümkün olan basit hastalıklar için kullanılabilir olduğunu ve tedavisi mümkün olmayan hastalıklar için uygun olmadığını (%66,0) ve tedavi edici olarak kullanılmadan önce daha çok bilimsel kanıt elde edilmesi gerektiğini (%71,1) belirterek bu yöntemler ile ilgili olumsuz görüşler belirtmiştir. Bunun aksine öğrencilerin yine çoğunluğu bu yöntemlerin vücudu savunmaya hazırladığı ve böylece tıbbi tedaviye daha iyi yanıt alındığı, tıbbi tedavi kadar etkili olduğu ve bu yöntemlerin doktora danışmadan da kullanılabilceği şeklinde olumlu görüş ve düşünceler de belirtmiştir. Çoğu öğrencinin geleneksel inançlar hakkında özellikle de olumlu düşünce, inanç, stressiz yaşam ve dinlenme konusunda olumlu görüş ve düşünceye sahip olduğu saptanmıştır.

Çalışmamızda öğrencilerin en çok bitkisel çaylar/ürünleri bildikleri saptanmıştır. Uzun ve arkadaşları da çalışmalarında en çok bilinen ve tercih edilen yöntemin bitkisel ürün olduğunu belirtmişlerdir (15). Dünya Sağlık Örgütü verilerine göre Nijerya, Gana, Mali ve Zambiya gibi ülkelerde de bitkisel ürün kullanımı %60'ları bulmaktadır (16). Amerikan Pediatri Akademisi; bitkisel ürün ve diğer diyet takviyelerini bilen ve kullanan adolesanları %75 olarak bildirmektedir (11). Astin tarafından bitkisel ürün kullanımı ise %78 olarak bildirilmiştir (13). Türkiye'de kanserli çocuklarda yürütülen çeşitli çalışmalarda ise bitkisel ürün kullanım oranı %71.4-%90.7 olarak bildirilmektedir (17, 18). Bitkisel tedavilerin kullanım oranının yüksek olmasının önemli nedenleri arasında ulaşımının kolay, ucuz, hatta çoğu zaman ücret ödenmeksizin toplanarak kullanılması olduğu bildirilmektedir (19).

Tan ve arkadaşları tarafından 18 yaş üzeri erişkinlerin %70'inin alternatif tedavi yöntemlerinden en az birini kullandığı belirlenmiştir (20). Bizim çalışmamızda da öğrencilerin çoğunluğu en az bir kez tıp dışı alternatif ve geleneksel yöntemleri kullanmaktadır. Loman tarafından alternatif tedavi yöntemlerinin kullanım oranı %49 olarak bildirilmiştir (21).

Çalışmamızda en çok kullanılan geleneksel yöntemlerin sırasıyla badem/zeytinyağı uygulamak ve bitkisel çay kullanmak olduğu, tıp dışı yöntemlerin ise sırasıyla masaj, kaplıca/ılıca, solunum egzersizleri ve akupunktur olduğu belirlenmiştir. Uzun ve

arkadaşlarının çalışmasında ise masaj kullanımı %55.1, akupunktur kullanımı ise daha azınlıkta %19.9 olarak bulunmuştur (15). Yine Astin ve arkadaşlarının çalışmasında da akupunktur daha az oranda kullanılmaktadır (13). Hemşirelik öğrencilerinin masaj yöntemini daha fazla oranda kullandıklarını ifade etmeleri sürpriz değildir. Tıp dışı alternatif yöntemler içerisinde yer alan masaj zaten Hemşirelik Girişimleri Sınıflaması'nda (Nursing Interventions Classification) yer almaktadır ve hemşirelerin hasta bakımında kullandıkları bağımsız fonksiyonlarındandır.

Tıp dışı alternatif ve geleneksel yöntemler konusundaki bilginin en çok arkadaş daha sonra ise sırasıyla akraba/komşu, sağlık personeli ve gazete/dergilerden öğrenildiğini ifade etmişlerdir. Tan ve arkadaşlarının çalışmalarında da bu yöntemlerin seçiminde aile ve arkadaş çevresinin (%26,5) ilk sırada yer aldığı bildirilmiştir (20). Gözüm ve arkadaşları tarafından kanserli çocuklarda yürütülen bir çalışmada da ailelerin büyük çoğunluğunun arkadaş ve akraba (%79,1) tavsiyesi ile ürün kullandığı bildirilmiştir (18). Lanski ve arkadaşları ise çalışmasında benzer şekilde hastaların %80'inin bilgiyi arkadaş veya akrabalarından edindiğini belirtmiştir (22). Shakeel ve arkadaşları hastaların alternatif tedavi yöntemleri seçiminde arkadaşlar ve aile (%68) ile sağlık çalışanlarının (% 36) önemine değinmişlerdir (23). Uzun ve arkadaşları tarafından bu yöntemlerin kullanımının büyük çoğunlukla gazete ve televizyon programları (%37,3) aracılığıyla, sonra ise arkadaş ve aile çevresi (%25,0) önerisi ile gerçekleştiği saptanmıştır (15). Bizim çalışmamızda gazete/dergi ve televizyon aracılığıyla bu yöntemleri öğrenme oranının daha düşük oluşu bölgesel olarak okuma oranındaki düşüklüğüne ve öğrencilerin çoğunun yurttan kalması nedeniyle televizyon izleme fırsatı bulamamış olmasına bağlanabilir.

Öğrencilerin büyük çoğunluğu sağlık problemi için bu yöntemleri tercih ederken bunu saç/yüz bakımı ve kilo vermek amacıyla tercih etme izlemektedir. Çalışmalar çeşitli ülkelerde hastalıkları önlemek veya tedavi etmek için tıp dışı alternatif ve geleneksel tedavi yöntemlerinin kullanıldığını göstermektedir (13, 24, 25). Amerikan Pediatri Akademisi ise alternatif tedavi yöntemlerinin kullanım sıklığını sağlıklı çocuklarda %20-40, kronik hastalığı olan çocuklarda ise %50 olarak bildirmektedir (11).

Çalışmamızda öğrencilerin yarısına yakını bu yöntemleri yararlı olarak kabul etmişlerdir. Yıldırım ve arkadaşları tarafından yapılan bir çalışmada da hemşire öğrencilerin çoğunluğu bu tıp dışı alternatif yöntemleri yararlı bulmaktadır. Hemşireler, CAM yöntemlerinden bazılarını bağımsız hemşirelik fonksiyonları olarak hasta bakımında

kullanmaktadırlar. Hemşirelik öğrencileri klinik uygulamalarında hemşirelerle birlikte bu yöntemleri kullanma olanağı bulmalarından dolayı tıp dışı alternatif yöntemlerin yararlılığına daha çok inandıklarını söyleyebiliriz. Başka bir çalışmada da öğrencilerin çoğunun bu yöntemlerin zararlı olmadığına inandıkları halde yinede zararlı etkilerinden emin olmadıkları görülmüştür (26).

Bu çalışmada sağlık bilimleri fakültesi öğrencileri arasında alternatif tedavi yöntemlerinin oldukça yüksek oranda kullanıldığı saptanmıştır. Ancak çalışmamız tek bir üniversiteyi içerdiği ve sadece Türkiye'nin güneydoğusunda eğitim ve öğretim gören hemşirelik öğrencilerini kapsadığı için genelleme yapılamaz. Bu nedenle, sağlık personelinin bu konudaki tutumunu genelleme yapabilecek şekilde belirlemek için daha geniş çaplı araştırmaların yapılması gereklidir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Hastaların önyargısız bir yaklaşımla değerlendirilerek bu uygulamalar konusunda bilgilendirilmeleri gittikçe önem kazanmaktadır. Bu nedenle sağlık profesyoneli olarak hemşirelere; hastaların mevcut tıp dışı alternatif yöntem kullanımını değerlendirmede, bu konudaki sorularını yanıtlamada ve olası etkilerini ve risklerini anlatmada önemli roller düşmektedir. Dünyada bilimsel yönü ile gelişmeye başlamış olan tıp dışı alternatif yöntemlerin, ülkemizde de bilimsel boyutta ele alınıp hemşirelik öğrencilerinin eğitim programlarına dahil edilmesi ve geleceğin sağlık profesyonelleri olacak öğrencilerimizin bilgilendirilmesi önerilmektedir.

KAYNAKLAR

1.Kav S, Hanoğlu Z, Algier L. Türkiye'de Kanserli Hastalarda Tamamlayıcı ve Alternatif Tedavi Yöntemlerinin Kullanımı: Literatür Taraması. Uluslararası Hematoloji-Onkoloji Dergisi 2008;18 (1):32-38.

2.Ben-Arye E, Frenkel M, Klein A, Scharf M. Attitudes Toward Integration Of Complementary And Alternatice Medicine In Primary Care: Perspectives Of Patients, Physicians And Complementary Practitioners. Patient Education and Counseling 2008; 70:395-402.

3.Vohra S, Feldman K, Johnston B, Waters K, Boon H. Integrating Coplementary And Alternative Medicine Into Academic Medical Centers: Experience And Perceptions Of Nine Leading Centers In North America. BMC Health Services Research 2005; 5:78.

4.National Center for Complementary and Alternative Medicine. What Is Complementary And Alternative Medicine (CAM)? Retrieved September 21, 2010; from <http://nccam.nih.gov/health/whatiscam>

5.Çetin O. Eskişehir’de Tamamlayıcı ve Alternatif Tıp Kullanımı. Sosyo Ekonomi 2007; 2:90-105

6.Cuzzolin L, Zaffani S, Murgia V, Gangemi M, Meneghelli G, Chiamenti G, et al. Patterns And Perceptions Of Complementary /Alternative Medicine Among Paediatricians And Patients’ Mothers: A Review Of The Literature. Eur J Pediatr 2003; 162: 820-827.

7.Kruskal B. “It Couldn’t Hurt ...Could It?” Safety Of Complementary And Alternative Medicine Practices. Acta Paediatr 2009; 98: 628-630.

8.Ernst E. Serious Adverse Effects Of Unconventional Therapies For Children And Adolescents: A Systematic Review Of Recent Evidence. Eur J Pediatr 2003; 162: 72-80.

9.Lanski SL, Greenwald M, Perkins A, Simon HK. Herbal Therapy Use In A Pediatric Emergency Department Population: Expect The Unexpected. Pediatrics 2003; 111:981-985.

10.World Health Organization: WHO Traditional Medicine Strategy 2002-2005. WHO, Geneva 2002Erişim:01.11.2010. http://whqlibdoc.who.int/hq/2002/who_edm_trm_2002.1.pdf

11.Kemper KJ, Vohra S, Walls R. The Task Force On Complementary And Alternative Medicine And The Provisional Section On Complementary, Holistic, And Integrative Medicine. The Use Of Complementary And Alternative Medicine In Pediatrics. Pediatrics 2008; 122:1374-1386.

12.Oshikoya KA, Senbanjo IO, Njokanma OF, Soipe A. Use Of Complementary And Alternative Medicines For Children With Chronic Health Conditions In Lagos, Nigeria. BMC Complement Alternative Medicine 2008; 8:66.

13.Astin JA, Marie A, Pelletier KR, Hansen E, Haskell WL. A Rewiev Of The Incorporation Of Complementary And Alternative Medicine By Mainstream Physicians. Arch Intern Med 1998; 158:2303-2310.

14.Araz A, Harlak H, Meşe G. Sağlık Davranışları ve Alternatif Tedavi Kullanımı. TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni 2007; 6 (2):112-122.

15.Uzun Ö, Tan M. Nursing Students' Opinions And Knowledge About Complementary And Alternative Medicine Therapies. Complement Ther Nurs Midwifery 2004; 10(4):239-44.

16.World Health Organization: The Africa Malaria Report 2003. WHO/CDS/MAL/2003. 1093, World Health Organization/UNICEF. 2003. Erişim: 01.11.2010. http://whqlibdoc.who.int/hq/2003/WHO_CDS_MAL_2003.1093.pdf

17.Karadeniz C, Pınarlı FG, Oğuz A, Gürsel T, Canter B. Complementary / Alternative Medicine Use In A Pediatric Oncology Unit In Turkey. Pediatr Blood Cancer 2007; 48:540-543.

18.Gözüm S, Arıkan D, Büyükavcı M. Complementary And Alternative Medicine Use In Pediatric Oncology Patients In Eastern Turkey. Cancer Nurs 2007; 30(1):38-44.

19.Ugurluer G, Karahan A, Edirne T, Sahin HA. Ayaktan Kemoterapi Ünitesinde Tedavi Alan Hastaların Tamamlayıcı Ve Alternatif Tıp Uygulamalarına Başvurma Sıklığı Ve Nedenleri. Van Tıp Dergisi 2007; 14: 68- 73.

20.Tan M, Uzun Ö, Akçay F. Trends In Complementary And Alternative Medicine In Eastern Turkey. J Altern Complement Med 2004; 10 (5):861-865.

21.Loman DG. The Use Of Complementary And Alternative Health Care Practices Among Children. J Pediatr Health Car 2003; 17:58-63.

22.Lanski SL, Greenwald M, Perkins A, Simon HK. Herbal Therapy Use In A Pediatric Emergency Department Population: Expect The Unexpected. Pediatrics 2003; 111:981-985.

23.Shakeel M, Little SA, Bruce J, Ah-See KW. Use Of Complementary And Alternative Medicine In Pediatric Otolaryngology Patients Attending A Tertiary Hospital In The UK. Int J Pediatr Otorhinolaryngol 2007; 71:1725-1730.

24.Özkan A. Çocukluk Çağı Kanserlerinde Tamamlayıcı Ve Alternatif Tıp. Klinik Gelişim 2007; 20:179-180.

25.Sirois FM. Provider-Based Complementary And Alternative Medicine Use Among Three Chronic Illness Groups: Associations With Psychosocial Factors And Concurrent Use Of Conventional Health-Care Services. Complementary Therapies in Medicine 2008; 16:73-80.

26.Yeo ASH, Yeo JCH, Yeo C, Lee CH, Lim LF, Lee TL. Perceptions Of Complementary And Alternative Medicine Amongst Medical Students In Singapore- A Survey. Acupuncture In Medicine 2005; 23 (1):19-26.